

Motion till riksdagen 2011/12:So593

av Börje Vestlund m.fl. (S)

Transpersoners livsvillkor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en moderniserad lagstiftning om ändrad könstillhörighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten att få retroaktivt ändrade intyg efter ny könstillhörighet.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i namnlagen så att människor ges rätt att ändra förnamn oavsett könsidentitet.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om unga transpersoners utsatthet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att transpersoner bör omfattas av hetslagstiftningen.²

¹ Yrkandena 2 och 3 hänvisade till CU.

Fel! Okänt namn på

² Yrkande 5 hänvisat till JuU.

Motivering

Denna motion handlar om transpersoners situation i Sverige. Redan år 2007 lade Könstillhörighetsutredningen fram sitt betänkande. Utredningen har sedan varit ute på remiss, och remisstiden avslutades under år 2008. Regeringen har sedan inte visat det minsta intresse av att lägga fram några förslag till förändringar. Det är vår uppfattning att regeringen inte vill lägga fram förslag i en besvärlig och komplicerad fråga.

Lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall har inte reviderats på närmare 40 år. Lagen om ändrad könstillhörighet måste moderniseras för att spegla verkligheten och för att kunna erbjuda den juridiska men även medicinska hjälp som transpersoner bör ha möjlighet att ansöka om i det svenska välfärdssystemet.

Transsexuella som inte har möjlighet att fullt ut leva i enlighet med sin självupplevda könsidentitet lever under stor påfrestning av samhällets negativa attityder och föreställningar. När inte det yttre stämmer överens med det inre och inte heller körkort, ID-handlingar och andra personbevis speglar den du är försvåras tillvaron avsevärt. Den psykiska ohälsan bland transpersoner är hög, och särskilt unga transpersoner är i riskzonen för att ta sitt liv – särskilt innan de söker hjälp.

Ett förslag till moderniserad lagstiftning presenterades 2007 av Könstillhörighetsutredningen. Ett förslag i utredningen har dock väckt stark kritik hos remissinstanserna. Det gäller förslaget att könskörtlarna måste avlägsnas vid ändring av könstillhörighet. Remissinstansernas kritik på denna punkt bör beaktas noga av regeringen i den fortsatta beredningen av frågan.

Socialstyrelsen gjorde sedan på eget initiativ en utredning av vården av transpersoner och könskorrigering som presenterades 2010, efter remissbehandling så har Socialstyrelsen föreslagit att lagen ändras på tre punkter: 1. Kravet på att vara ogift för att byta könstillhörighet tas bort, 2. Kravet på att den som ansöker om att ändra könstillhörighet ska vara steriliserad ska tas bort, 3. Även utländska medborgare ska kunna beviljas ändrad könstillhörighet om han eller hon varit bosatt i minst ett år i Sverige. Socialstyrelsen lämnade över utredningen till regeringen under sommaren 2011.

Transpersoner bör ha samma möjligheter som alla andra människor att bilda familj. Möjligheten att frysa ner könsceller bör vara en självklar rättighet. Transpersoner är på inget sätt sämre föräldrar än andra och bör därför inte begränsas av en snäv lagstiftning. En del av vår socialdemokratiska politik bygger på att göra upp med traditionella könsrollsmönster, och transpersoners rätt att bilda familj är en del av det arbetet.

Att kräva att en person som ansöker om ny könstillhörighet ska vara ogift är en otidsenlig kvarleva från en föråldrad lagstiftning. Eftersom Socialdemokraterna aktivt arbetar för en könsneutral äktenskapslagstiftning där alla människor behandlas lika oavsett kön, är det en självklarhet att civilstånd är en icke-fråga som inte har något att göra med ansökan om ny könstillhörighet.

Det är därför vår samlade bedömning att en ny lag om ändrad könstillhörighet ska bygga på den utredning som Socialstyrelsen har presenterat.

Fel! Okänt namn på

Många transpersoner som får ändrad könstillhörighet kan få problem med att tvingas uppge betygsintyg m.m. med sin gamla könsidentitet, vilket kan innebära att de hamnar i obekväma situationer och i värsta fall bemöts kränkande och diskriminerande.

Det är därför viktigt att skola, högskola och andra samhällsinstitutioner erbjuder att, efter begäran av den enskilda, utfärda nya intyg utifrån den nya könstillhörigheten.

Den socialdemokratiska regeringen initierade en hearing 2005 om namnlagen, ett trettiotal organisationer och myndigheter bjöds in, varav en av frågorna berörde transpersoners behov. Hearingen var en del av ett arbete för ett underlag inför ett direktiv. Efter att den nya regeringen tillträdde har inget hänt i frågan.

Enligt nuvarande regler kan transpersoner få nytt namn först sedan de fått en ny fastställelse av kön. Detta görs trots att det i de flesta fall förutsätts att man börjar leva i sitt motsatta kön långt innan man får sin fastställelse. Att använda sig av ett namn och ha ett annat i sina identitetshandlingar är besvärligt och känns ofta kränkande. Inte heller personer som inte har för avsikt att ändra sin könstillhörighet, men ändå lever i sitt motsatta kön helt eller delvis, kan ändra sitt förnamn. I en dom i Regeringsrätten under år 2009 gjordes tolkningen att man visst kunde välja ett namn av det motsatta könet om man så önskade. Detta har inneburit att namnfrågan fått en lite mindre betydelse än tidigare. Men faktum kvarstår att namnlagen fortfarande är otydlig på just denna punkt. Regeringen har också tillsatt en parlamentarisk utredning som ska vara färdig den 1 mars 2013.

Det är en självklarhet att lagen bör möjliggöra för människor att fritt välja vilket förnamn de önskar ha, oavsett om de avser att få en ändrad könstillhörighet eller inte. Även exempelvis transvestiter ska ha möjligheten att lägga till namn som passar personens könsuttryck.

Socialdemokraternas politik bygger på att alla människor har rätt till en god hälsa och en bra sjukvård. Sjukvården ska hålla en god kvalitet och fördelas rättvist efter behov. Vården för transsexuella lever inte upp till den kvaliteten. Den psykiatriska vården för transsexuella brister i ekonomiska och personella resurser. Möjligheten att få rätt vård bygger först och främst på att den allmänna vården har god kunskap om vart de ska remittera patienter som söker diagnostisering eller utredning. Vidare är patienten i vissa delar av landet helt beroende av enskilda läkare. Själva vården i sig varierar också mycket vad avser kvalitet, vårdinsatsernas omfattning och väntetider. Sammantaget vittnar många patienter om oprofessionellt bemötande, dålig information, långa väntetider, bristande samordning mellan vårdinstanser och olikheter i den erbjudna vården på grund av bostadsort. Vi anser att vården för transsexuella ska ges förutsättningar till resurser utifrån behoven.

Folkhälsoinstitutet genomförde 2005 en studie av hbt-personers hälsosituation (Hälsa på lika villkor). Studien visade att unga transpersoner har sämst hälsosituation och alarmerande hög risk för suicidtankar och suicidförsök.

Vi socialdemokrater vill se en sammanhållen skola som är en mötesplats för barn och unga från olika sociala miljöer och kulturer. Alla skolor ska omfattas av samma regler, såväl skyldigheter som rättigheter. Alla barn och

Fel! Okänt namn på

ungdomar har rätt till samma nationellt likvärdiga skola där mobbning och kränkande behandling motverkas så att alla elever kan känna sig trygga och välkomna.

Att döma utifrån FHI:s m.fl. studier utsätts ofta unga transpersoner för mobbning och utanförskap. Stöd och bekräftelse saknas i undervisning, och skolböcker, kuratorer, skolpsykologer eller lärare har sällan utbildning på området. Även ungdomsmottagningar och barn- och ungdomspsykiatri saknar kompetens.

Det är viktigt att samhället särskilt värnar om unga transpersoner och tar till de åtgärder som krävs för att förbättra och stärka målgruppens hälsosituation.

Transpersoner är inte inkluderade i hetslagstiftningen. Kränkande och nedvärderande åsikter om en grupp baserade på gruppens könsidentitet eller könsuttryck anses inte i lagens mening vara hets mot folkgrupp. Det är oacceptabelt att inte transpersoner omfattas av samhällets skydd i lag på samma sätt som homosexuella och bisexuella skyddas sedan 2002.

Denna brist på skydd innebär en risk att de som bedriver hets mot homo- och bisexuella ändrar terminologi och på så vis går fria från åtal eftersom de grupper som bedriver hets och de grupper som lyssnar och läser inte skiljer på de olika grupperna.

Transpersoner bör inkluderas i hetslagstiftningen genom att 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen och 16 kap. 8 § och 29 kap. 2 § brottsbalken även omfattar könsidentitet och könsuttryck.

Stockholm den 3 oktober 2011

Börje Vestlund (S)

Carina Hägg (S)

Christina Zedell (S)

Hannah Bergstedt (S)

Helén Pettersson i Umeå (S)

Marie Nordén (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S)

Hans Ekström (S)

Louise Malmström (S)

Sara Karlsson (S)